

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 10

София, 9 юли 2026 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Павлина Панова

Членове: Надежда Желепова
Атанас Семов
Красимир Влахов
Янаки Стоилов
Соня Янкулова

Борислав Белазелков
Десислава Атанасова
Галина Тонева
Сашо Пенев
Орлин Колев

при участието на секретар-протоколита Даниела Иванова разгледа в закрито заседание на 09.07.2026 г. конституционно дело №5/2026 г., докладвано от съдия Борислав Белазелков.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България във фазата на произнасяне по същество.

Делото е образувано на 19.02.2026 г. по искане на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 3 от Гражданския процесуален кодекс (обн. ДВ, бр. 59 от 2007 г., последно изм. и доп. ДВ, бр. 55 от 2026 г.; ГПК).

В искането вносителят е изложил мотиви за противоречие на оспорената законова разпоредба с чл. 6 и чл. 56 във връзка с чл. 122 и чл. 124 от Конституцията. Поддържа, че „[в]ъпреки че законодателните мерки, мотивирали ограниченията по чл. 280, ал. 3 ГПК, преследват легитимни цели и са необходими за тяхното постигане, те по своето естество са

прекомерни и непропорционални“. В искането се посочва, че в законодателния процес по приемане на оспорената уредба отсъства задълбочен анализ в подкрепа на възприетите в чл. 280, ал. 3 ГПК критерии за ограничаване на достъпа до касационно обжалване. На това основание вносителят прави извод за прекомерност на въведените с атакуваната разпоредба ограничения.

Вносителят твърди също, че ограниченията по чл. 280, ал. 1 ГПК „дават достатъчна възможност на ВКС при допускане на дело до касация да постигне баланс между ценностите на индивидуалното правосъдие по отделните дела и публичният интерес, свързан с развитието на правото и точното и еднаквото приложение на законите в Република България в съответствие с функциите си по чл. 124 от Конституцията“. В този смисъл според него „[е]дновременното приложение на факултативен достъп до касация (чл. 280, ал. 1 ГПК) и на абсолютни ограничения на юрисдикцията на ВКС (чл. 280, ал. 3 ГПК) не е конституционно допустимо, защото прекомерно ограничава правото на защита по чл. 56 във връзка с чл. 122 и чл. 124 от Конституцията“.

В искането се излагат и доводи в подкрепа на тезата, че ограниченията на правото на касационно обжалване по чл. 280, ал. 3 ГПК нарушават конституционния принцип на равенство на гражданите пред закона. По отношение на възприетите в чл. 280, ал. 3, т. 1 и 3 ГПК критерии *ratione valoris* се поддържа също, че въвеждат „своеобразен имуществен ценз и съставляват непряка дискриминация при достъпа до касационно обжалване“.

В допълнително становище вносителят се позовава на практика на конституционни съдилища на държави – членки на Европейския съюз, и прави сравнение с практиката на Европейския съд по правата на човека по уредбата на абсолютни ограничения на обжалването пред висшата съдебна инстанция, а също и на правната уредба на касационното обжалване в държавите членки, включително по исковете с малък материален интерес,

решенията по които в някои държави членки не подлежат на инстанционен контрол или подлежат на извънстанционен контрол по особен ред.

С определение от 10.03.2026 г. Конституционният съд е допуснал искането до разглеждане по същество.

Представените по делото становища и правни мнения по делото могат да се отнесат към две групи: Върховният касационен съд (ВКС), Съюзът на съдиите в България, проф. д-р Анелия Мингова, проф. д-р Огнян Стамболиев и д-р Анастас Пунев поддържат, че оспорената разпоредба не нарушава Конституцията; доц. д-р Ивайло Костов счита, че т. 1 на чл. 280, ал. 3 ГПК е противоконституционна, като намира искането в останалата му част за неоснователно.

Върховният касационен съд излага доводи, че „[о]граничаването на възможностите за касационното разглеждане на делата при наличието на специално уредени в закона предпоставки е израз на идеята за ускоряване разглеждането на делата, което е стъпка в посока за постигане ефективността на крайните им актове“. Тази идея е в съответствие и с повишените изисквания към ролята на първата и въззивната инстанция по спора и в съответствие с въведените дисциплиниращи функции на уредбата чрез концентрация на процесуалните действия на страните към началните стадии на процеса. В становището се обръща внимание и на обстоятелството, че в Основния закон не е установен императив процесът да бъде винаги триинстанционен, доколкото следва да бъде съобразено значението и на други процесуални ценности, като бързината на правораздаването, процесуалната дисциплина и процесуалната икономия. Според ВКС именно балансът между достъпа до касационно обжалване и тези процесуални ценности стои в основата на определянето на подлежащите на касационно обжалване актове в чл. 280, ал. 3 ГПК при съобразяване, че принципите, залегнали в чл. 121 и чл. 122 от Конституцията, намират приложение и в първоинстанционното и

въззивното производство, така че непровеждането на касационно производство не лишава страната от тези конституционни гаранции.

Съюзът на съдиите в България обосновава тезата, че Конституцията не гарантира триинстанционно производство и не издига касационната фаза в конституционен императив, поради което, когато законодателят предвижда двуинстанционност по отделни категории дела, той упражнява предоставената му от самата Конституция дискреция на въвеждане на подробна процесуална уредба. Посочва се също, че разпоредбата на чл. 280, ал. 3 ГПК е съвместима с чл. 124 от Конституцията, защото освобождава ресурс за същинската надзорна и тълкувателна дейност на ВКС, с което да се обезпечи точното и еднаквото прилагане на закона във всички случаи. В становището се излагат и съображения за неоснователност на претендираното от вносителя нарушение на чл. 6 от Конституцията, като се приема, че наличието на диференцирани прагове за дела с различна значимост, отчитащи особеностите на всяка от предварително определените групи спорове, представлява адекватен сравнителноправен модел, който гарантира диференцирано и пропорционално третиране, съобразено със спецификата на конкретните спорове. Според Съюза на съдиите в България „[т]ози подход, противоположен на дискриминационния, не изисква еднаквост при игнориране на релевантните различия, а допуска еднакво третиране при отчитане на съществените специфики“.

Проф. д-р Анелия Мингова застава на позицията, че съвкупността от конституционни принципи и норми гарантира правото на достъп до съд, но не определя броя на съдебните инстанции. Това е предоставено на устройственото и функционалното законодателство, в съответствие с което в чл. 10, ал. 1 от Закона за съдебната власт е предвидено, че разглеждането на определени със закон категории граждански дела може да бъде организирано като двуинстанционно. Поддържа се също, че ограничаването на достъпа до касационно обжалване подпомага изпълнението на надзорната функция на ВКС, като освобождава ресурс за тълкувателна

дейност и уеднаквяване на практиката. Правното мнение съдържа преглед на уредбата на инстанционните функции на върховните съдилища в други европейски държави, който дава основание да се направи извод, че селективните условия за допускане на делата до върховната инстанция се появяват и утвърждават в процесуалните закони като механизъм за разтоварване дейността на върховните съдилища наред с другите ограничения за достъп, а не вместо тях. На тази основа се приема, че действащият ГПК е в унисон с очертаните общи тенденции на законодателствата в развитите държави. Според проф. Мингова селективният достъп до касационно обжалване може да постигне нужния баланс между защитата на публичния и индивидуалния интерес, ако се прилага едновременно с останалите ограничения на достъпа до касация, посочени изчерпателно в чл. 280, ал. 3 ГПК. В правното мнение се излагат и съображения, според които оспорената разпоредба не нарушава равенството пред закона и забраната за дискриминация, тъй като стойността на имуществения интерес по конкретно гражданско дело не е относима към понятието „имуществено състояние“ по смисъла на чл. 6, ал. 2 от Конституцията като дискриминационен критерий.

Проф. д-р Огнян Стамболиев поддържа, че разтоварването на касационната инстанция от задължението ѝ да се произнася с решения по определени категории спорове (по съображения, които законодателят е приел за устойчиви) създава по-голяма възможност да се осъществява наблюдение върху практиката на долустоящите съдилища и при необходимост – да се предизвика приемането на съответния тълкувателен акт. Положение, което според проф. Стамболиев засилва тълкувателния аспект от дейността на ВКС за сметка на текущия съдебен контрол върху съдебни актове. В правното мнение се навеждат и съображения, според които, ако не съществуват нормативно залегнали ограничения като тези в чл. 280, ал. 3 ГПК, то тогава ще трябва да се извършва производство по селекция на много по-голям брой дела, което само по себе си би натоварило

значително повече дейността на ВКС и би довело до произнасяне в много по-дълги срокове. Във връзка с твърдението на вносителя за нарушаване на равенството пред закона и забраната за дискриминация се посочва, че „случаите, при които не е налице възможност за касационно обжалване са определени въз основа на ясни и обективни критерии, които не се основават на дискриминационни признаци“. Според проф. Стамболиев различното „третиране“ се основава не на лични качества на субектите, а на обективен критерий – материалния интерес на спора, поради което не попада в обхвата на забраната за дискриминация.

Доцент д-р Ивайло Костов поддържа, че ограничението по чл. 280, ал. 3, т. 2 и т. 3 ГПК осигурява необходимата степен на предвидимост и е в съответствие с изискванията, които Европейският съд по правата на човека поставя – ограничението на достъпа до касационната инстанция да се основава на ясното и последователното му прилагане на национално ниво, поради което намира искането в тази му част за неоснователно. Посочва също, че субектите на материалните правоотношения, предмет на посочените в чл. 280, ал. 3, т. 2 и т. 3 ГПК спорове, по които се е произнесъл въззивният съд с акт по същество, са наясно и преди, и при образуването на делото пред първата инстанция, че производството по спора е двуинстанционно и че то без изключения приключва с постановяването на въззивното решение. Преценката на доц. Костов за съответствие на т. 1 на чл. 280, ал. 3 ГПК с Конституцията е разположена в контекста на наведените от вносителя съображения, свързани с ограниченията на достъпа до касационната инстанция при частичните иски. Според него в хипотеза, при която ищецът твърди, че съществува вземане, което е в размер над посочените в чл. 280, ал. 3, т. 1 ГПК прагове, но предявява иска като частичен и цената на иска е под тези прагове, „правото на касационна жалба на длъжника/ответник като част от конституционното право на правосъдие, чието проявление е правото на защита, уредено в чл. 56 от Конституцията, е дерогирано по волята на кредитора/ищец“. Приема, че подобен резултат е

конституционно нетърпим, след като веднъж правото е било признато. По този начин според доц. Костов са нарушени легитимните правни очаквания на длъжника по вземане в общ размер, който надвишава предвидените в чл. 280, ал. 3, т. 1 ГПК прагове, и спорът му да може да бъде разгледан в рамките на триинстанционен процес (при съобразяване със съществуващия филтър пред касационното обжалване по чл. 280, ал. 1 и ал. 2 ГПК).

В правното мнение на д-р Анастас Пунев се посочва, че касационното производство не е уредено като задължителен етап от процеса и липсата на достъп до касационно обжалване сама по себе си не може да послужи като аргумент за противоконституционност на разпоредба, с която то се ограничава за определен вид дела. Като се позовава на практиката на Конституционния съд, според която решението дали да съществува достъп до касационна инстанция е поставено „в зависимост от различни ценности, които законодателно трябва да бъдат защитени“, д-р Пунев прави извод, че самото наличие на достъп до касационната инстанция представлява дискреционен въпрос от компетентността на законодателя.

Конституционният съд, като обсъди твърденията и доводите в искането, представените по делото становища и правни мнения, както и относимата правна уредба, за да се произнесе, взе предвид следното:

Конституцията признава равенството на всички граждани пред закона (чл. 6, ал. 1 и 2), както и правото им на достъп до съд и на защита във всички стадии на процеса (чл. 122, ал. 1). Тя възлага на Върховния касационен съд да осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища (чл. 124). Организацията и дейността на съдилищата (чл. 133), както и редът за упражняване на правото на защита (чл. 122, ал. 2) се уреждат със закон, който трябва да осигурява равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес, както и установяването на истината (чл. 121, ал. 1 и 2).

Конституционният съд неколккратно се е произнасял по конституционносъобразността на правната уредба на касационното

обжалване в действащия ГПК. В Решение №4/2009 г. по к.д. №4/2009 г. по искане на омбудсмана за установяване на противоконституционност на разпоредбите на чл. 280, ал. 1, чл. 284, ал. 3, т. 1 и чл. 288 ГПК Конституционният съд приема, че „[ч]лен 119 от Конституцията изброява видовете съдилища, осъществяващи правораздаването. От него не може да се направи извод, че производството по делата е задължително триинстанционно. Как да функционират съдебните инстанции, се урежда в устройствените, процесуалните и други закони, съдържащи процесуални правила. Конституционният съд е изгълкувал разпоредбата на чл. 133 от Конституцията в смисъл, че елементът „организацията и дейността на съдилищата“ включва и понятието инстанционност. Оттук и изводът, че с решението си ГПК да предвиди селекция на обжалваните дела пред ВКС, като се въведе факултативен достъп за обжалване, не е противоконституционен“. В Решение №15/2018 г. по к.д. №10/2018 г. по искане на тричленен състав на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК в частта „както и при очевидна неправилност“ Конституционният съд приема, че „касационната фаза на съдебното производство по граждански дела не е издигната в конституционен императив. Конституцията не определя броя на съдебните инстанции. Инстанционността е прерогатив на устройственото и процесуалното законодателство, а достъпът до касационната фаза не е абсолютен и може да бъде преценяван от върховната съдебна инстанция въз основа на законово установени критерии за подбор на касационните жалби. Така в мотивите на Решение №27 от 15.10.1998 г. по к.д. №20/1998 г. Конституционният съд, тълкувайки разпоредбата на чл. 124 от Конституцията, овластяваща Върховния касационен съд да осъществява върховен съдебен надзор върху всички съдилища, заключава, че конституционният законодател „има предвид съдилищата, а не че всички дела трябва да бъдат разгледани триинстанционно. В зависимост от различни ценности, които законодателно трябва да бъдат защитени, са

възможни изключения от принципно важащата триинстанционна система. Тези изключения не накърняват чл. 124 от Конституцията. Следователно не всяко дело, без каквито и да било изключения, трябва да бъде разгледано и от Върховния касационен съд“.

Правото на касационно обжалване по граждански и търговски дела е такова, каквото е уредено в процесуалния закон, който, както е посочено по-горе, трябва да осигурява равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес, както и установяването на истината.

В исторически и сравнителноправен план достъпът до касационно обжалване се регулира по формални критерии: паричната оценка на предмета на делото и рода на делото (правно естество на предмета на делото). Те са основания за недопустимост на касационното обжалване.

Регулирането на допустимостта на касационното обжалване според цената на иска не е дискриминационно, тъй като тя се определя според паричната оценка на имущественото право – предмет на делото, която е еднаква за страните, а не според имущественото им състояние, което може да е различно.

Регулирането на допустимостта на касационното обжалване според рода на делото не ограничава достъпа до съд на страните по тези дела, тъй като законодателят има свободата да прецени производствата по кои дела да уреди като двуинстанционни и по кои дела – като триинстанционни. С това не се накърнява достъпът до съд, а се оптимизира процедурата по защитата на съответния род права. Това не пречи Върховният касационен съд да осъществява надзорната си функция по съответния род дела, тъй като той постановява тълкувателни решения по всички разрешавани от общите съдилища правни въпроси и така осигурява точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища, както и развитието на правото и по въпросите, обуславящи решенията по дела, които са изключени от касационно обжалване според рода им (Тълкувателно решение №2/2005 по к.д. №9/2004 г.).

Действащият ГПК въведе възможността ВКС да осъществява подбор (селекция) на делата за касационна проверка по съдържателния критерий наличие на материалноправен или процесуалноправен въпрос, обуславящ обжалвания акт, който въпрос има значение за точното прилагане на закона от всички съдилища (т.е. за уеднаквяване на съдебната практика) и за развитието на правото – основания за допускане на касационното обжалване. Тези основания съчетават правосъдната с надзорната функция на Върховния касационен съд, тъй като създават яснота за значението на всяко решение по касационна жалба за уеднаквяването на съдебната практика и за развитието на правото. Уредените в закона критерии за подбор позволяват всички преграждащи и крайни актове на въззивните съдилища да преминават през касационна проверка за наличието на пороци. Прилагането на този съдържателен критерий обаче не е от естество да изключи приложимостта на традиционните формални критерии, тъй като натовареността на касационната инстанция се определя не само от броя на допуснатите до разглеждане касационни жалби, но и от броя на постъпилите и подлежащи на подбор (селекция) касационни жалби. Възможността Касационният съд да осъществява подбор на делата за касационна проверка по критерия наличие на обуславящ обжалвания акт материалноправен или процесуалноправен въпрос, който има значение за точното прилагане на закона от всички съдилища и за развитието на правото, не изключва приложимост на другите критерии – според паричната оценка на предмета и според рода на делото, тъй като гарантираният от Конституцията достъп до съд не включва разглеждането на всяко дело от всички съдебни инстанции.

Определянето на допустимостта на касационното обжалване според паричната оценка на предмета и според рода на делото, съчетано с подбора на делата, не е противоконституционно, тъй като касационното обжалване е предназначено не да осигури достъпа на всички или на преобладаващия

вид и брой дела до касационната инстанция, а да осигури законосъобразното решаване на делата, съчетано с изискването за разумен срок.

Що се отнася до значението на оспорените ограничения на възможността за касационно обжалване при частичните искиове, следва да се отбележи, че въпросите относно възможността съдебното решение да разпростре действието си и по отношение на трети лица са предмет на законодателството, докато въпросите относно възможността съдебното решение да разпростре действието си и извън предмета на делото са проблем на съдебната практика.

По изложените съображения искането следва да бъде отхвърлено, тъй като оспорената разпоредба не противоречи на Конституцията.

Предвид изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

РЕШИ:

ОТХВЪРЛЯ искането на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 3 от Гражданския процесуален кодекс (обн. ДВ, бр. 59 от 2007 г., последно изм. и доп. ДВ, бр. 55 от 2026 г.).

Председател:

Павлина Панова